

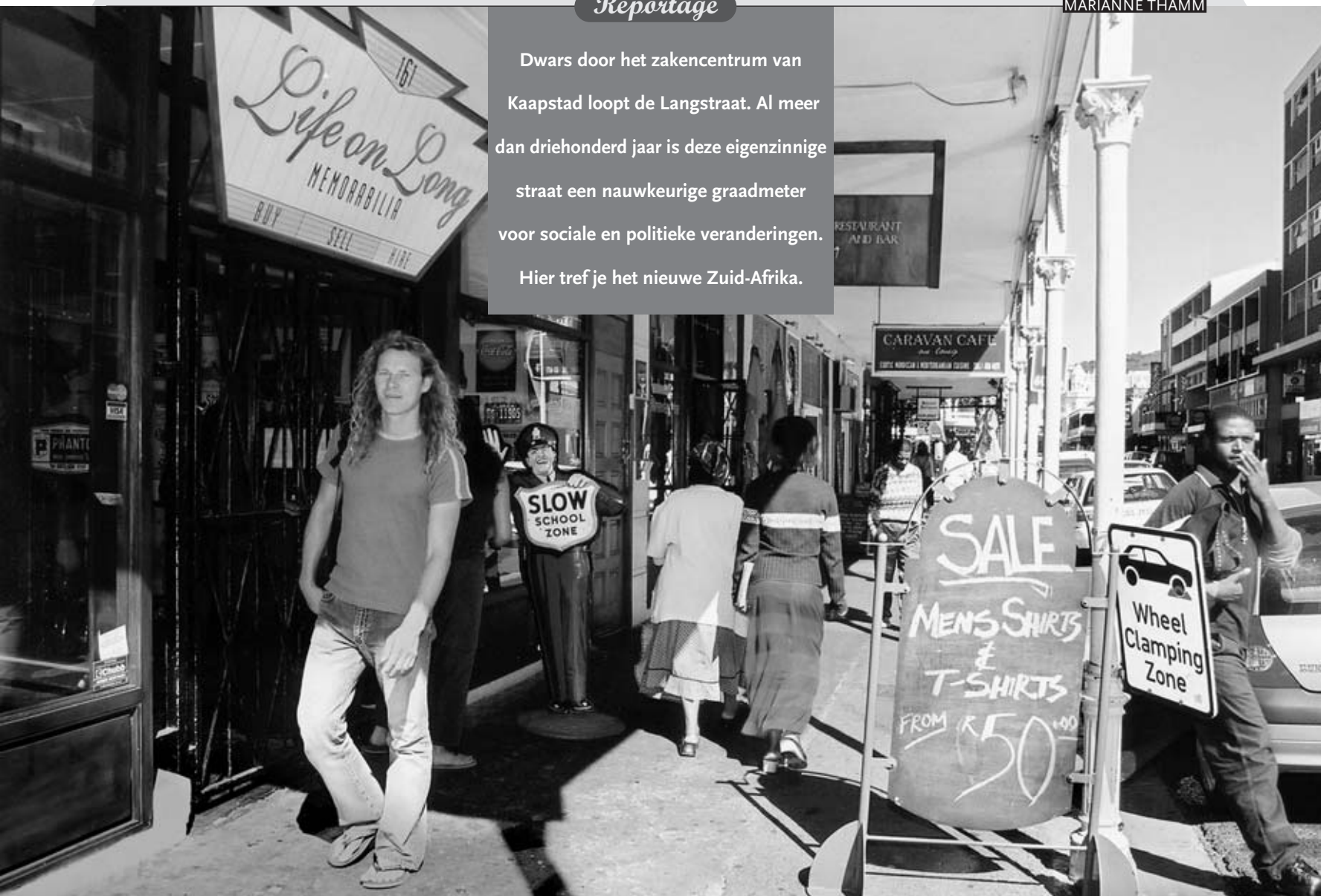
Langstraat, toonbeeld van het dynamische nieuwe Zuid-Afrika

MULTICULTURELE BOULEVARD

Reportage

MARIANNE THAMM

Dwars door het zakencentrum van Kaapstad loopt de Langstraat. Al meer dan driehonderd jaar is deze eigenzinnige straat een nauwkeurige graadmeter voor sociale en politieke veranderingen. Hier tref je het nieuwe Zuid-Afrika.

De gelovigen weten het: wie vrijdagmiddags verzekerd wil zijn van een plaats bij het speciale gebed in de Noor el Hameida-moskee, moet er vroeg bij zijn. Op deze schitterende warme herfstmiddag dromt een groep van vijftig tot zestig mannen samen buiten de moskee, al honderd jaar oud. Zij kunnen er niet meer in. Wie dichtbij de ingang is, zit op een groen tapijt, uitgerold op het zwarte asfalt van de Dorpstraat. Die straat kruist de Langstraat aan wat bekendstaat als de 'bovenkant' of de 'bergkant'.

In de Langstraat haasten twee mannen zich naar de moskee in hun majestueus golvende buba's, kuitlange kaftans die losjes om het lijf vallen. Op hun hoofd dragen zij de traditionele ronde fila's. "Ik ben al laat, ik bel je wel na salat (het gebed, MT)", zegt een van de twee door zijn mobiele telefoon, met het typische West-Afrikaanse accent dat je tegenwoordig overal in de stad kunt horen. Terwijl de rijen mannen zich in gebed richting Mekka buigen, gaat het leven in de bedrijvige Langstraat gewoon door. Twee deuren verder bevindt zich Deli Snacks, >

In Langstraat onderga je nog het echte leven

een Indiase afhaalzaak waar het spitsuur is vanwege de lunch. Direct naast de moskee klinkt de heftige dreun van een trommel uit de African Music Store.

Hoewel de Langstraat – Long Street voor de Engelstalige Capetonian – van noord naar zuid maar twintig blokken beslaat, omvat zij een hele wereld aan sensaties voor neus, oog en oor. Een veelheid van talen, van Chinees tot Xhosa, van Afrikaans tot Frans, van Nederlands tot Fulani mengt zich op de trottoirs. De unieke straat kent een langere geschiedenis dan veel andere in Zuid-Afrika. De oudste verhalen stammen uit 1691, toen zij nog niet haar huidige naam droeg en dienst deed als buffer tussen de inheemse Khoi veehouders en de Nederlandse *burghers* die zich in de nieuwe kolonie van Van Riebeeck vestigden.

De Langstraat ligt aan de rand van Bo-Kaap, een voorstad op de helling van de Leeuwekop. Nog steeds stammen de meeste bewoners hier af van islamitische slaven die er ooit naartoe werden gehaald uit Batavia en Maleisië. In de straat staan twee moskeeën – Noor el Hameida en de Palmboom-moskee uit 1777, de op één na oudste van Zuid-Afrika – en twee kerken – de Lutherse Sint-Martinikerk en de oudste inheemse missiekerk van Zuid-Afrika. Het vormen bewijzen van de historische heterogeniteit van Kaapstad. Het illustere verleden van de Langstraat weerspiegelt zich ook in het allegaartje aan architectonische stijlen, van Edwardiaans en Victoriaans tot de vandaag nauwelijks meer te herkennen gebouwen in Kaaps-Hollandse stijl.

Zeker, multiculturele boulevards waar je keuken, mode, beeldende kunst en muziek uit alle hoeken van de aarde kunt aantreffen, heb je in heel wat steden in de wereld. In Zuid-Afrika echter is dit nog een uitzondering.

Een van de fundamenteën van de apartheid vormde de geografische scheiding van Zuid-Afrikanen met verschillende huidskleur, die alle werden ondergebracht in hun eigen 'groepsgebied'. De invloed van deze verderfelijke politiek liet zich ten volle gevoelen in de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw, toen 'zwarte' Zuid-Afrikanen (oftewel alle mensen die niet als 'blank' werden aangemerkt) gedwongen werden de steden te verlaten. De poging om volmaakt blanke steden tot stand te brengen, was natuurlijk bij voorbaat gedoemd te mislukken.

Hoe hard de autoriteiten destijds ook probeerden van Langstraat een straat *slegs vir blankes* te maken, helemaal gelukt is dat nooit. De zwarte en 'gekleurde' Zuid-Afrikanen lieten niet met zich sullen. Toen aan het eind van de jaren zeventig steeds meer blanke, vooral Afrikaans sprekende arbeiders in de straat kwamen wonen, bleven inwoners van Bo-Kaap de moskeeën bezoeken, winkels drijven en zelfs wonen in de straat. Nogal wat van de blanke bewoners van de Langstraat die destijds naar Kaapstad kwamen om werk te zoeken, eindigden als werkloze alcoholisten, wonend in verschillende slonzige goedkope hotels. Zeven van dit soort oude pensions zijn inmiddels omgetoverd tot onderkomens voor buitenlandse *backpackers*.

Een dieptepunt in de geschiedenis van de Langstraat leken de jaren tachtig, toen de voortdurende burgeroorlog in het land zijn toppunt be-

Bidden buiten de Noor el Hameida-moskee.

Een rastafara verkoopt op straat marihuanapijpen.

reikte en het hele leven doortrokken raakte van vertwijfeling. De straat raakte steeds meer bevolkt door een troep regelrechte zonderlingen, levend in de marge van de maatschappij: zwervers, verwilderde straatkinderen, een keur aan bedelaars en natuurlijk prostituees. Maar de Langstraat heeft te midden van dit alles nooit haar hart of haar grillige charme verloren.

In het midden van de jaren negentig begon het centrum van Kaapstad een ander aanzien te krijgen: een belangrijk gedeelte van de bedrijven in bepaalde sleutelsectoren, vooral grote banken en warenhuizen, pakte stillertjes zijn biezen en zette koers naar nieuwe vestigingsplaatsen, gelegen in de overheersend door blanken bewoonde zuidelijke en noordelijke voorsteden. Desondanks ontsnapte het zakencentrum grotendeels aan de snelle aftakeling van de centra van Johannesburg en Durban. Anders dan bij deze steden bleven de bewoners van de Kaapse voorsteden gebruikmaken van de voorzieningen in de binnenstad. Verscheidene winkeliers, restauranthouders en allerlei andere ondernemers bleven waar ze waren en velen van hen – denk aan Clarke's Bookshop, aan de befaamde Morris the Butcher (zijn *boerewors* is wereldberoemd) en aan het immer populaire Indiase restaurant Maharaj – doen hier nog steeds hun zaken.

In Zuid-Afrika is dit nog een uitzondering

Het populaire café Lola's.

Lunchtijd bij het populaire Revelas Fisheries.

En terwijl degenen die bang waren voor de politieke en maatschappelijke veranderingen het stadshart ontvluchtten, kwam er een forse instroom op gang van nieuwe bewoners, grotendeels afkomstig uit West-Afrika. Zij vulden de leeggekomen ruimte op met nieuwe geluiden, geuren en gewoontes.

Toen in 1997 de Pan African Market werd geopend, was dat het eerste zichtbare teken dat er blijvend iets veranderd was in de Langstraat. Het ging aanvankelijk om een markt van handwerkslieden, afgeladen met kunstvoorwerpen en stoffen uit heel Afrika. Inmiddels vormt de markt het culturele hart van de nieuwe Afrikaanse immigrantengemeenschap die zich in Kaapstad heeft genesteld. Hier wordt ook het literaire tijdschrift *Chimurenga* gemaakt en gepubliceerd. Hoofdredacteur Ntone Edjabe noemt deze markt "een handels- annex cultuur- annex vluchtelingen-centrum in de ingewanden van Kaapstad."

Als de Langstraat een olieverfschilderij was en je zou er de bovenste verflaag van afkrabben, dan zou je een rijke onderlaag blootleggen. Dit is de enige straat in Zuid-Afrika die slavernij en apartheid heeft overleefd en die vandaag de dag een exponent is van het rijke mengsel aan talen, culturen en bevolkingslagen waaruit het dynamische nieuwe Zuid-Afrika bestaat.

Steeds meer Zuid-Afrikanen trekken tegenwoordig massaal naar de gangbare, veilige en eenvormige shopping mall. Het gaat om enorme complexen – zie in Kaapstad The Waterfront en Century City, in Johannesburg Sandton City en iets buiten Durban het imposante Pavilion Shopping Centre. Allemaal ommuurde, gesloten omgevingen, gevangen in een eeuwige schemering van tl-licht, waarin het winkelende publiek een steriele economische en sociale gelijkheid ondergaat. De enige kleur die in dat nieuwe Zuid-Afrika nog telt, is die van bankbiljetten. Jonge Zuid-Afrikanen van elke huidskleur uit de middenklasse dolen er rond, gekleed in hun internationale merkkleding en sporen trekkend van trendy parfums. Wie niet voldoet aan deze omschrijving van de nieuwe consument, wordt discreet verwijderd door bewakers, die er rondrentelen met hun eeuwige walkietalkies.

In de Langstraat is dat anders. Daar onderga je nog het échte leven. Daar kun je, tussen de echte mensen die in deze straat wonen en werken, de geur opsnuiven van wierook naast de lucht van alcohol, urine, gebraden kip, rauw vlees en verse vis. Je kunt er de echte keuken proeven van Spanje tot Somalië, je kunt een stoombad nemen en je stevig laten masseren in het badhuis. Je kunt er op de diverse markten antiquarische boeken, prenten en kaarten en antiek vinden en je kunt je laten scholen tot ervaren Djembé-speler. Je kunt er ook je haar laten knippen door een Zwitserse kapper of het laten vlechten door diens Afrikaanse collega. Sinds enige jaren staat de Langstraat ook bekend als dé 'kledingbuurt' van Kaapstad: verschillende jonge ontwerpers hebben in deze straat filialen geopend. In deze boetieks vind je de nieuwste inheemse originele mode, een afspiegeling van het huidige Zuid-Afrika.

Overdag is de Langstraat een bedrijvige doorgangsroute, maar na zonsondergang verandert het ritme van de straat. Dan komen de inwoners van de stad hier plezier zoeken in een grote verscheidenheid aan clubs, bars en restaurants in het bovenste stuk, het fun-gedeelte van de straat. Hier heb je Club 169, Mama Afrika, Lola's. Ongeveer halverwege de straat vind je de Purple Turtle. En natuurlijk zijn er nog veel meer, voor elke muzikale smaak, van disco tot jazz en van reggae tot heavy metal. Tussen dit alles zijn er de stripteaseclubs, poolbars en de tenten voor kip-afhaalmaaltijden.

Eén ding is eeuwenlang hetzelfde gebleven: de gierende wind uit het zuidoosten die boven de Tafelberg aanwakkert en door de Langstraat naar zee waait. De straffe wind, bekend onder de naam 'Kaapse dokter', blies hier al ver voordat de eerste kolonist in de baai voet aan wal zette. Er zijn inwoners van Kaapstad die zweren dat je alleen als de wind uit het zuidoosten waait, de stenen van de Langstraat hun oude geheimen kunt horen fluisteren •

Voor meer informatie:
www.longstreet.co.za
www.panafrican.co.za
www.chimurenga.co.za